

EKSPLOATACIONO POLJE NA STARIM KARTAMA

Rudarsko-geološke organizacije sve češće posežu za starim rudarskim kartama i gruntovnim knjigama, kako bi se doznalo nešto više o rudnicima na već zaboravljenim lokalitetima. Rudnici su se zatvarali zbog raznih razloga. Podaci sa starih karata mogu nas dovesti u nedoumicu. Naime, ne poznajemo dovoljno mjerne jedinice eksploatacionog polja koje su bile prije u upotrebi. Prema rudarskom zakonu od 23. svibnja 1854. (br. 146 d.z.l.) predmet rudarskih gruntovnih knjiga nisu neposredno zemljišta, nego rudarska ovlaštenja, kao nepokretno vlasništvo i to:

- a) jamne mjere (Grubenmassen)
- b) osretci (Ueberscharen)
- c) dnevne mjere (Tagmassen)
- d) pomoćne kopnje (Hilfsbau)
- e) kotarske sdonje (Revierstollen), sa svim sastojnim dijelovima (par. 109. i 111).

[1]

Ti su izrazi svjesni pokušaj izrade hrvatske rudarske terminologije koje je Smodlek upotrijebio u prijevodu austrijskog Rudarskog zakona iz 1854. god., a koji je izašao 1862. god. Smodlek je tu terminologiju naveo u dijelovima "Predznanja" i "Kazalo abecedno" koje sadrži njegov prijevod zakona (Pravo gorsko, inače rudno Deržave Avstrijske, Zagreb, Tiskom Dragutina Albrechta, 1862). Smodlek daje vlastite termine i to svoje u pravom smislu riječi, jer on gradi potpuno nove riječi, čak ni germanizme kako bi se moglo očekivati, nego prave neologizme. Od svih Smodlekovih termina i termina koji je upotrebljavao danas je ostalo samo nekoliko, npr. rudište, samorov [2].

Tumačenje Smodlekovih naziva iz 1862. godine:

- a) Jamna mjera — Jamska odmjera obuhvaća pravokutnik od 45.116 m² položen u horizontalnoj ravnini polazišta (izabranog po slobodnoj volji) te se proteže u neograničenu visinu i dubinu.
- b) Osretak — Ostatak nakon »jamne mjere« obuhvaća odmjerama okruženu površinu takvog oblika i takve veličine da nije moguće na njoj smjestiti cijelu jednu »jamnu mjeru«.
- c) Dnevna mjera — To je zapravo površinska odmjera za tzv. rudarski slobodne minerale koji su u pješćanim slojevima, riječnim koritima plazinama (sipari) i napuštenim grudinama (halde). Površinska odmjera obuhvaća plohu proizvoljnog oblika i veličine do 115.000 m² i protezala se je u dubinu do »kamenja zdravca« i nije se smjela eksploatirati jamskim hodnicima.
- d) Pomoćne kopnje — Radovi koji su se odnosili na potkope, okna i drugo, a služili su kao pomoć pri otkopavanju za izvoz, ventilaciju i drugo, a smjeli su seizrađivati i korištiti samo uz dozvolu rudarskih vlasti, jer su bili izvan odobrenih »jarnih mjera«, što na starim nacrtima daje utisak kao da su približno ucrtana jer su izvan »mreže« tj. izvan pravokutnika »jarnih mjera«.
- e) Kotarske sdonje — To su rudarski radovi kojima se otkopava potokopima cijeli jamski revir, tj. naslage u dubljim horizontima, a s kojima se otkopavanje na bilo koji način olakšava (kao glavni hodnici).

Rudarska vlast na temelju prve molbe za ovlaštenje eksploatacije ugljena mogla je dati do šesnaest, a za eksploataciju rudarskih slobodnih minerala do osam jamnih mjera.

Na nacrtima dosta često nailazimo i na kružnice koje su značile rudarsko slobodno istraživanje u polju polumjera 425 metara s pravom protezanja na neograničenu visinu i dubinu.

Nakon jednog stoljeća, tj. 1954. god. dolazi do zakonskih izmjena u austrijskom zakonu, pa se površina za jamnu mjeru povećava na 48.000 m² i to na četverokut čija kraća stranica ne smije biti manja od 120 m, a dnevna mjera se smanjuje do površine od 100.000 m².

U našem saveznom zakonu objavljenom 15. VII. 1959. god. istražni prostor ima proizvoljan oblik na geodetskoj karti ili planu s prirodnim granicama ili je omeđen pravim linijama u proizvoljnom obliku, a najmanje jedna međna točka priključena je na geodetsku državnu izmjeru (član 37). Isto vrijedi i za eksploataciono polje (član 71) [3].

Prema Zakonu o rudarstvu SR Hrvatske, koji je stupio na snagu 1. VI. 1983. god., istražni prostor je jednakog oblika kao i u prethodno navedenom zakonu iz 1959. god. (član 17). Eksploataciono polje je u pravilu omeđeno ravnim linijama u proizvoljnom obliku, a u iznimnim slučajevima može biti omeđeno djelomično ili u potpunosti prirodnim granicama (član 41) [4].

LITERATURA:

- [1] Mirko Košutić: Gruntovno pravo, Zagreb, 1910.
- [2] Rikard Marušić i suradnici: Od prvog tehničkog rječnika do tehničke enciklopedije, Nacionalna i sveučilišna biblioteka, Zagreb, 1982.
- [3] Zakon o rudarstvu, Službeni list FNRJ broj 28 od 15. VII. 1959. god.
- [4] Zakon o rudarstvu SR Hrvatske s komentarom, Narodne novine broj 19 od 1. VI. 1983. god.

B. Kanajet

SREDNJA GREŠKA JEDINICE TEŽINE

U Geodetskom listu br. 10—12/1981. i br. 7—9/1988. prof. dr. F. Braum je (koliko je meni poznato, prvi) upozorio na, decenijama, pogrešno upotrebljavan termin: srednja greška jedinice težine. Kako se time otvorilo pitanje izbora novog termina, što bi bilo korisno čim prije riješiti, predlažem da se umjesto sadašnjeg: srednja greška jedinice težine nadalje koristi termin (koji je prof. dr. S. Klak već uveo):

srednja greška jedinične težine,
jer nije pogrešan i ne razlikuje se mnogo od do sada korištenog termina na koji su se navikli geodetski stručnjaci svih profila i svih generacija.

Nj. Vukotić